

Nr 293.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning angående dyrtidstillägg åt vissa ersättningstagare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, m. m.; given Stockholms slott den 21 maj 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till förordning angående dyrtidstillägg åt vissa ersättningstagare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, m. m.

GUSTAF.

Gustav Möller.

F ö r s l a g
till
F ö r o r d n i n g
angående dyrtidstillägg åt vissa ersättningstagare enligt lagen om
försäkring för olycksfall i arbete, m. m.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den som äger rätt till sjukhjälp, sjukpenning eller livränta enligt någon av de i 2 § omnämnda lagar eller författningar äger erhålla dyrtidstillägg därå under de förutsättningar och i enlighet med de föreskrifter, som stadgas i 3 §. Har Konungen förordnat, att ersättning skall utgå enligt grunderna i någon av ifrågakvarande lagar och författningar, skall dyrtidstillägg utgå även å sådan ersättning.

2 §.

De lagar och författningar, som avses i 1 §, äro:
lagen den 5 juli 1901 (nr 39) angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete,
förordningen den 18 juni 1909 (nr 89) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring,
lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete,
kungörelsen den 30 november 1917 (nr 832) angående särskilda bestämmelser i fråga om tillämpning av lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916 å arbetare, som användas till arbete för statens räkning,
kungörelsen den 10 juni 1921 (nr 410) angående förhöjning av vissa till i statens tjänst skadade arbetare med flera av statsmedel utgående livräntor m. m.,
förordningen den 1 juni 1923 (nr 138) angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig,
kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 268) angående höjning av ersättning, som utgår jämlikt förordningen den 18 juni 1909 (nr 89) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring,
förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring,

lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar, förordningen den 24 mars 1938 (nr 102) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl.,

förordningen den 24 mars 1938 (nr 103) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl.,

kungörelsen den 8 april 1938 (nr 112) angående viss tillämpning av 11 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete beträffande livräntor till arbetare, som före år 1937 skadats i arbete för statens räkning samt

förordningen den 3 juni 1938 (nr 216) om livräntetillägg av statsmedel åt vissa livräntetagare enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete.

3 §.

Å sjukhjälp, sjukpenning eller livränta enligt förordningen den 18 juni 1909 (nr 89), kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 268) eller, såvitt angår ersättning i anledning av olycksfall eller sjukdom som drabbat värnpliktig, förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) utgår dyrtidstillägg med 40 procent av förmånens belopp.

Å sjukpenning eller livränta enligt förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) i anledning av olycksfall eller sjukdom, som före den 1 januari 1941 drabbat vid försvarsväsendet fast anställd, samt å livränta enligt annan i 2 § angiven lag eller författning än som nämnts i första stycket här ovan i anledning av olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats före den 1 januari 1941, utgår dyrtidstillägg med 20 procent av förmånens belopp. Dyrtidstillägg å livränta, som utgår enligt annan författning än förordningen den 18 juni 1927 (nr 234), skall fortfara att utgå utan hinder därav att livräntan för viss tid utbytes mot sjukpenning.

Dyrtidstillägg å sjukpenning eller livränta skall i fall som i andra stycket avses icke utgå, därest arbetsförmågan icke är nedsatt med minst tre tiondelar. Dyrtidstillägg utgår jämväl å livränta, som utgives av arbetsgivare, vilken enligt gällande bestämmelser står självrisk, men däremot icke å livränta, som grundas på frivillig försäkring.

4 §.

Dyrtidstillägg bestrides av statsmedel samt bestämmes och utgives av riksförsäkringsanstalten. Bolag, som avses i 4 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete, åligger dock att samtidigt med utbetalning av livränta förskottsvis utgiva dyrtidstillägg därå enligt denna förordning.

5 §.

De bestämmelser i lag eller författning, som gälla beträffande ersättning, varå dyrtidstillägg utgår enligt denna förordning, skola i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet beträffande dyrtidstillägget.

6 §.

De närmare föreskrifter, som, utöver vad denna förordning innehåller, finnas erforderliga för förordningens tillämpning, meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av riksförsäkringsanstalten.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1944 och gäller till och med den 31 december 1945.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:ts
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 maj
1943.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller.

Gällande bestämmelser och deras tillkomst.

¹⁹⁴¹ Genom proposition den 30 oktober 1941, nr 316, framlades för riksdagen förslag till, bland annat, förordning angående dyrtidstillägg åt vissa livräntetagare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, m. m.

Vid föredragning av nämnda ärende i statsrådet den 17 oktober 1941 anförde jag, bland annat, att den under de senaste åren inträdda stegringen av levnadskostnaderna medfört, att realvärdet av de förmåner, som enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete och därmed sammanhörande eller jämförliga författningar utginge till skadade eller sjuka personer samt i vissa fall till deras efterlevande, avsevärt nedgått. Jag fann det vara ett viktigt samhällsintresse att tillse, att en viss förbättring därutinnan genomfördes, samt tillstyrkte, att dyrtidstillägg av statsmedel skulle utgå å livräntor, som avsåge olycksfall, vilka inträffat före utgången av år 1940.

Beträffande fixeringen av den procentsats, efter vilken dyrtidstillägg å livräntor skulle utgå, anförde jag, att det naturligaste syntes vara att anpassa tillägget så, att livräntan utginge med samma belopp, som skulle tillkomma nya livräntetagare, vilka erhållit lönekompensation för prisstegringarna. Löneökningen bestämdes för de stora arbetstagargrupperna enligt det s. k. ramavtalet. Levnadskostnadernas höjning sedan juli 1939 utgjorde ungefär 30 procent. Då nyss omförmälda arbetstagargrupper i stort sett erhöle kompensation för allenast halva levnadskostnadsstegringen, medförde ett dyrtidstillägg, som bestämdes till hälften av 30 procent eller 15 procent, att livräntan uppginge till det belopp, som nyss nämnts. Jag tillade emellertid, att, därest läget skulle bli ändrat beträffande storleken av arbetstagarnas kompensation för dyrtiden, till övervägande torde få upptagas spørsmålet, huruvida icke dyrtidstilläggsprocenten i fråga om livräntorna borde undergå motsvarande jämkning.

De närmare bestämmelserna om dyrtidstilläggen upptogs i det nyss omförmälda förslaget till förordning angående dyrtidstillägg åt vissa livräntetagare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, m. m.

Propositionen antogs av riksdagen och förordning i ämnet utfärdades den 19 december 1941 (nr 942). I förordningen stadgas (efter viss ändring av 1 §, vidtagen genom förordning den 22 maj 1942, nr 244) i huvudsak följande:

Den som i anledning av olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats före den 1 januari 1941 äger rätt till livränta enligt någon av vissa i 2 § av förordningen omförmälda lagar eller författningar äger erhålla dyrtidstillägg därå motsvarande 15 procent av livräntans belopp. Har Konungen förordnat, att livränta skall utgå enligt grunderna i någon av ifrågavarande lagar och författningar, skall dyrtidstillägg utgå även å sådan livränta. Dyrtidstillägg utgår jämväl å livränta, som utgives av arbetsgivare, vilken enligt gällande bestämmelser står självrisk. Dyrtidstillägg utgår däremot icke å livränta, som grundas på frivillig försäkring, samt ej heller å livränta till livräntetagare, vars invaliditetsgrad understiger 30 procent. Dyrtidstillägg å livränta fortfar att utgå utan hinder därav att livräntan för viss tid utbytes mot sjukpenning. (1 §.)

De lagar och författningar, som avses i 1 §, äro enligt 2 § följande: lagen den 5 juli 1901 (nr 39) angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete; förordningen den 18 juni 1909 (nr 89) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring; lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete; kungörelsen den 30 november 1917 (nr 832) angående särskilda bestämmelser i fråga om tillämpning av lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916 å arbetare, som användas till arbete för statens räkning; kungörelsen den 10 juni 1921 (nr 410) angående förhöjning av vissa till i statens tjänst skadade arbetare med flera av statsmedel utgående livräntor m. m.; förordningen den 1 juni 1923 (nr 138) angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig; kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 268) angående höjning av ersättning, som utgår jämlikt förordningen den 18 juni 1909 (nr 89) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring; förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring; lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar; förordningen den 24 mars 1938 (nr 102) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl.; förordningen den 24 mars 1938 (nr 103) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl.; kungörelsen den 8 april 1938 (nr 112) angående viss tillämpning av 11 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete beträffande livräntor till arbetare, som före år 1937 skadats i arbete för statens räkning; samt förordningen den 3 juni 1938 (nr 216) om livräntetillägg av statsmedel åt vissa livräntetagare enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete.

Dyrtidstillägg bestrides av statsmedel samt bestämmes och utgives av riksförsäkringsanstalten. Bolag, som avses i 4 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete, åligger dock att samtidigt med utbetalning av livräntan förskottsvis utgiva dyrtidstillägg enligt förordningen å från bolaget utgående livräntor. (3 §.)

De bestämmelser i lag eller författning, som gälla beträffande livränta, varå dyrtidstillägg utgår enligt förordningen, skola i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet beträffande dyrtidstillägget. (4 §.)

De närmare föreskrifter, som, utöver vad förordningen innehåller, finnas erforderliga för förordningens tillämpning, meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av riksförsäkringsanstalten. (5 §.)

Förordningen trädde i kraft den 1 januari 1942 och gäller till och med den 31 december 1943.

I propositionen nr 316/1941 — vari förslag även framlades om, bland annat, höjning av maximigränsen för den årliga arbetsinkomst, efter vilken ersättningar skola utgå, såväl i 1916 års olycksfallsförsäkringslag som i 1927 års militärsättningsförordning (utom såvitt anginge värnpliktiga) — anförde jag vidare, att vissa särskilda regler vore erforderliga beträffande förmåner enligt militärsättningsförordningen i anledning av olycksfall eller sjukdom, som drabbat värnpliktig efter ingången av år 1941. Dessa förmåner bestämdes på grundval av vissa fastställda inkomstbelopp — 1,764 och 2,160 kronor. I stället för att vidtaga höjning av dessa belopp, föreslog jag, att dyrtidstillägg med 30 procent skulle utgå å sjukpenning och livränta, som utgäves i anledning av olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats efter ingången av nyssnämnda år. Bestämmelser härom upptogos i förslag till förordning angående dyrtidstillägg å vissa förmåner enligt förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

Sedan propositionen antagits av riksdagen, utfärdades förordning i ämnet den 19 december 1941 (nr 943). Även denna förordning trädde i kraft den 1 januari 1942 och förklarades skola gälla till och med den 31 december 1943.

På förslag i samma proposition medgav riksdagen därjämte, *dels* att Kungl. Maj:t finge åt värnpliktiga, som under tiden från och med den 1 september 1939 till 1940 års utgång drabbats av olycksfall eller sjukdom och som till följd därav vore berättigade till sjukpenning eller livränta enligt förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, för tiden från och med den 1 januari 1942 till och med den 31 december 1943 bevilja sådan dyrtidskompensation, att sammanlagt 30 procents dyrtidstillägg å nämnda förmåner utginge, *dels ock* att Kungl. Maj:t finge åt personer, som efter 1941 års ingång drabbats av olycksfall eller sjukdom och som till följd därav vore berättigade till sjukpenning eller livränta enligt förordningen om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl. eller förordningen om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl., för tiden från och med den 1 januari 1942 till och med den 31 december 1943 bevilja sådan dyrtidskompensation, att beloppen av nämnda förmåner uppginge till vad som skulle hava utgått, därest den i förordningarna fastställda maximigränsen för inkomst — 1,764 kronor — höjts med 30 procent. I brev till riksförsäkringsanstalten den 19 december 1941 förordnade Kungl. Maj:t, att dyrtidskompensation i enlighet med vad sålunda angivits skulle utgå.

I förevarande sammanhang må anmärkas, att i anledning av propositionen 316/1941 i två motioner (I: 249 och II: 350) hemställdes, att riksdagen måtte besluta, att den, som i anledning av olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats före den 1 januari 1941 ägde rätt till sjukhjälp, sjukpenning eller livränta enligt endera av de förut omförmälda förordningarna den 18 juni 1909 (nr 89) och den 18 juni 1927 (nr 234), båda avseende ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, skulle äga erhålla dyrtidstillägg därå, motsvarande 30 procent av sjukhjälpens, sjukpenningens eller livräntans belopp, samt att vid utbyte av livränta mot sjukhjälp eller sjukpenning dyrtidstillägget skulle utgå å sjukhjälpen eller sjukpenningen.

Sammansatt banko- och andra lagutskott anförde i sitt utlåtande nr 1 i anledning av propositionen bland annat följande:

I motionerna I: 249 och II: 350 har hemställts om vissa ändringar i Kungl. Maj:ts förslag i syfte att utöka dyrtidskompensationen å vissa av de enligt 1909 och 1927 års militärsättningsförordningar utgående förmånerna. De i motionerna framförda synpunkterna torde emellertid i huvudsak tillgodoses genom ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag om rätt för Kungl. Maj:t att, därest olycksfall inträffat eller sjukdom yppats under tiden från den 1 september 1939 till 1940 års utgång, bevilja sådan dyrtidskompensation att sammanlagt 30 procents dyrtidstillägg utgår. I samma motioner har vidare påyrkats, att vid utbyte av livränta mot sjukhjälp eller sjukpenning dyrtidstillägg må utgå å sjukhjälpen eller sjukpenningen och ej, såsom enligt det genom propositionen framlagda förslaget, endast å livräntan. Även om vissa skäl kunna anföras till stöd för motionärernas yrkande i denna del, finner utskottet dock ej anledning föreligga att på förevarande punkt frångå Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet får alltså avstyrka bifall till nyssnämnda båda motioner.

Riksdagen biföll vad utskottet därutinnan anförde.

Framställningar om författningsändringar.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 13 april 1942 (handlagd å försvarsdepartementet) har *riksförsäkringsanstalten* ifrågasatt vissa ändringar i 1927 års militärsättningsförordning — innebärande utsträckning av förordningens bestämmelser till nya personalgrupper inom försvarsväsendet och revision av bestämmelserna rörande sättet för beräkning av värnpliktigs arbetsförtjänst — samt i samband därmed gjort hemställan om vissa ändringar i 1941 års förordningar (nr 942 och 943) rörande dyrtidstillägg. I sistnämnda hänseende har riks-försäkringsanstalten anförde:

Beträffande ersättningarna enligt 1909 och 1927 års militärsättningsförordningar i anledning av sjukdom gäller, såsom i propositionen 316/1941 berörts, att ersättningarna på grund av ändringar i hälsotillståndet synnerligen ofta växla mellan invaliditets- och sjukersättning. Ej sällan förekommer, att en person, vars arbetsförmåga efter genomgången sjukdom icke varit nedsatt i sådan grad, att rätt till invaliditetsersättning förelegat, eller vars rätt till invaliditetsersättning efter viss tid upphört, på grund av recidiv av sjukdomen ånyo blir berättigad till sjukpenning. I sådana fall kan dyrtidstillägg vid sidan av sjukpenningen enligt bestämmelserna i förordning-

en 942/1941 icke utgivas. Ett av riks försäkringsanstalten i visst fall meddelat beslut härom har av försäkringsrådet lämnats utan erinran. Dyrtidstillägg kan ej heller utgivas, då invaliditetsgraden vid det förnyade sjukdomstillståndets inträdande understigit 30 procent. Framhållas må även, att invaliditetsersättningar i anledning av sjukdom vanligen bestämmas för tämligen begränsad tid, varav kan följa, att invaliditetsersättning, medförande rätt till dyrtidstillägg, blivit vederbörande tillerkänd endast för en mindre del av den tid, varunder sjukpenning skall utgå på grund av det förnyade sjukdomstillståndet. I sådana fall åter, där dyrtidstillägg kan utgivas under sjukdomstiden, är tilläggets storlek beroende av vilken invaliditetsgrad, som förelåg vid livräntans bestämmande. Av vad nu anförts följer, att gällande bestämmelser kunna föranleda betydande ojämnheter beträffande ersättningar till personer, vilka på grund av sjukdom äro intagna på sjukvårdsanstalt eller vilkas situation eljest är jämförlig. Enär sjukdomstillståndet ofta kan bestå under lång tid, äro dessa ojämnheter av icke ringa betydelse i ekonomiskt avseende. På nu anförda grunder synes rätt till dyrtidstillägg enligt förordningen nr 942/1941 böra medgivas även med avseende på sjukhjälp och sjukpenning enligt 1909 och 1927 års militärsättningsförordningar. Med hänsyn till önskvärdheten av enhetliga bestämmelser torde undantag i detta avseende icke böra göras för ersättningar i anledning av olycksfall. Sjukpenning utgives endast, därest arbetsförmågan är nedsatt med minst en fjärdedel. På grund härav synes icke vara erforderligt, att den beträffande livräntan gällande förutsättningen om nedsättning av arbetsförmågan med lägst tre tiondelar för rätt till dyrtidstillägg föreskrives jämväl beträffande sjukpenning.

Rätten till dyrtidstillägg å ersättning jämlikt 1927 års militärsättningsförordning i anledning av kroppskada, som drabbat värnpliktig före den 1 september 1939 eller i förordningen avsedd fast anställd, regleras helt av förordningen nr 942/1941. Detsamma gäller generellt beträffande ersättningar jämlikt 1909 års förordning. Riks försäkringsanstalten har emottagit ett flertal hänvändelser från ersättningstagare, vilka ställt sig oförstående till att dyrtidstilläggen beträffande värnpliktiga bestämmas efter olika grunder beroende på tidpunkten för skadans uppkomst eller sjukdomens framträdande. Den omständigheten att under tiden från den 1 september 1939 värnpliktiga av äldre årgångar i stor omfattning varit inkallade, utgör visserligen ett skäl för en differentiering av dyrtidstilläggen. Då emellertid å andra sidan de i 8 § i 1927 års militärsättningsförordning angivna belopp av 1,764 kronor och 2,160 kronor, till vilka den årliga arbetsförtjänsten för värnpliktiga beräknas vid ersättnings bestämmande, varit alltsedan förordningens tillkomst oförändrat gällande trots därefter inträdd stegring av den allmänna lönenivån, tala starka skäl för att dyrtidstilläggen med avseende på värnpliktiga bestämmas efter förmånligare grunder än för livräntetagare enligt olycksfallsförsäkringslagen.

Riks försäkringsanstalten har vidare anført, att — beträffande ersättningsarna jämlikt 1909 års militärsättningsförordning — med hänsyn till de låga beloppen (efter förhöjning genom kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 268) utgjorde sjukhjälp 3 kronor för dag och årlig livränta vid fullständig invaliditet 900 kronor) det syntes vara i hög grad motiverat, att dyrtidskompensationen bestämdes efter förhållandevis gynnsamma grunder. Det finge framhållas, att förordningen varit gällande intill den 1 januari 1928 och att sålunda den anpassning av bestämmelserna i ämnet, vilken påkallades av tillkomsten av 1916 års olycksfallsförsäkringslag, kommit till stånd först ef-

ter en avsevärd tidrymd. Med hänsyn till det anförda har riksförsäkringsanstalten ansett det böra övervägas, huruvida icke dyrtidstillägg enligt förordningen nr 942/1941 å ersättningar jämlikt 1909 års förordning samt, i vad avsåge värnpliktiga, jämlikt 1927 års militärsättningsförordning borde utgå med 30 i stället för 15 procent.

Yttranden över riksförsäkringsanstaltens skrivelse den 13 april 1942 hava avgivits av, bland andra, försäkringsrådet och statskontoret.

Beträffande spørsmålet om ändrade bestämmelser rörande dyrtidstillägg förklarade sig *försäkringsrådet* icke hava något att erinra mot vad riksförsäkringsanstalten anför. *Statskontoret* yttrade härutinnan:

Statskontoret får framhålla, att de skäl, som av riksförsäkringsanstalten anförts för ett medgivande av dyrtidstillägg å sjukhjälp respektive sjukpenning, fastställd enligt 1909 eller 1927 års militärsättningsförordningar, med samma fog torde kunna åberopas för beviljande av dyrtidstillägg jämväl å sjukpenning enligt övriga i 2 § förordningen den 19 december 1941 (nr 942) angivna ersättningsförordningar. Ett bifall till vad riksförsäkringsanstalten i detta avseende ifrågasatt torde således omedelbart kunna medföra betydande konsekvenser.

Statskontoret vill vidare erinra, att av riksförsäkringsanstalten här upptagna spørsmål rörande dyrtidstillägg å enligt militärsättningsförordningarna utgående förmåner redan varit föremål för riksdagens prövning. I motionerna I: 249 och II: 350 till 1941 års riksdag har således väsentligen på de skäl, riksförsäkringsanstalten i nu föreliggande framställning anför, hemställts, att riksdagen måtte besluta, att den, som i anledning av olycksfall, som inträffat eller sjukdom som yppats före den 1 januari 1941 uppbär sjukhjälp, sjukpenning eller livränta enligt endera av 1909 och 1927 års militärsättningsförordningar måtte erhålla dyrtidstillägg därå motsvarande 30 % av sjukhjälpen, sjukpenningens eller livräntans belopp, samt att vid utbyte av livränta mot sjukhjälp eller sjukpenning dyrtidstillägg måtte utgå å sjukhjälpen eller sjukpenningen.

Ifrågavarande motioner lämnades emellertid på hemställan av sammanatta banko- och andra lagutskottet av riksdagen utan åtgärd.

Vid sådant förhållande och med hänsyn till önskvärdheten att i nuvarande statsfinansiella läge iakttaga den största återhållsamhet beträffande icke helt ofrånkomliga förhöjningar av utgående pensioner, livräntor och liknande förmåner, finner sig statskontoret för sin del — för övrigt i avsaknad av varje som helst utredning rörande den ekonomiska innebörden av de av riksförsäkringsanstalten i nu förevarande avseende ifrågasatta åtgärderna — icke kunna tillstyrka framställningen i denna del.

Kungl. Maj:t (i försvarsdepartementet) har därefter genom beslut den 26 februari 1943 överlämnat samtliga handlingar i förevarande ärende (jämte handlingarna rörande vissa andra närliggande spørsmål) till riksförsäkringsanstalten med uppdrag att — med beaktande av vad som förekommit — verkställa en översyn av 1927 års militärsättningsförordning, särskilt i vad avsåge förordningens tillämpningsområde samt grunderna för beräkning av värnpliktigs arbetsförtjänst, samt till *Kungl. Maj:t* så snart ske kunde inkomma med utredning i ärendet ävensom därav betingade förslag till nya bestämmelser i ämnet.

I ny framställning till Kungl. Maj:t, dagtecknad den 20 april 1943, har riksförsäkringsanstalten omnämnt, att utredningen i dess helhet vore så vittgående, att förslag till ändrade bestämmelser icke kunde beräknas bliva förelagt innevarande års riksdag. Spörsmålet om ändrade bestämmelser beträffande dyrtidstillägg borde emellertid enligt anstaltens mening omedelbart upptagas till prövning. Därför talade bland annat, att nuvarande bestämmelser upphörde att gälla vid innevarande års utgång.

I framställningen den 20 april 1943 har riksförsäkringsanstalten med anledning av vad statskontoret anfört ansett sig böra erinra därom, att ersättningarna enligt militärsättningsförordningarna för sjukdom, som icke försakats av olycksfall, synnerligen ofta växlade mellan invaliditets- och sjukersättning. I detta avseende rådde en betydande skillnad mellan ersättningarna enligt dessa förordningar, respektive övriga författningar — främst lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete — som angäves i förordningen den 19 december 1941 (nr 942). Vid tillämpningen av nu gällande, av 1941 års riksdag antagna bestämmelser hade, på sätt anstalten framhållit i sin skrivelse den 13 april 1942, visat sig, att bestämmelserna, såvitt anginge ersättningar enligt 1909 och 1927 års förordningar, ledde till ojämnheter av för ersättningstagarna icke ringa betydelse i ekonomiskt avseende. Den föreslagna höjningen av dyrtidstilläggen från 15 till 30 procent syntes anstalten mycket skälig med hänsyn till de låga ersättningsbeloppen enligt 1909 års förordning och det förhållandet, att den årliga arbetsförtjäns- ten för värnpliktig enligt 1927 års förordning beräknats enligt oförändrade grunder alltsedan förordningens tillkomst.

Riksförsäkringsanstalten har med åberopande av vad sålunda anförts hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen sådana ändrade bestämmelser beträffande dyrtidstilläggen, som anstalten ifrågasatt i sin skrivelse den 13 april 1942.

Å livräntor som utgå enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete och därmed sammanhörande eller jämförliga lagar och författningar utgivnas för närvarande dyrtidstillägg av allmänna medel enligt grunder, som finnas närmare angivna i två den 19 december 1941 utfärdade förordningar (nr 942 och 943). Enligt den sistnämnda av dessa, som har avseende å värnpliktiga, utgå dyrtidstillägg även å sjukpenningar. Båda förordningarna, åt vilka gavs två års giltighetstid, upphöra att gälla med utgången av innevarande år. Med hänsyn till rådande förhållanden synes det mig uppenbart, att bestämmelser om fortsatta dyrtidstillägg böra utfärdas. De regler för dyrtidstilläggen, som hittills gällt, synas mig kunna i huvudsak bibehållas. I två hänseenden vill jag emellertid föreslå vissa jämkningar.

Av den redogörelse som i det föregående lämnats för riksförsäkringsanstaltens framställningar till Kungl. Maj:t torde framgå, att starka skäl tala för att särskilda bestämmelser skola gälla beträffande dyrtidstillägg å förmåner enligt 1909 och 1927 års militärsättningsförordningar. Riksdagen ställde sig

Departements-
chefen.

vid de nu gällande dyrtidstilläggsförordningarnas tillkomst i viss mån förstående till motionsvis framställda önskemål i sådan riktning, ehuru de då icke ansågos böra föranleda ändring i den framlagda propositionen. På grundval av vad riksförsäkringsanstalten, med tillstyrkande av försäkringsrådet, anfört rörande ifrågavarande spörsmål, finner jag mig nu böra föreslå den huvudregeln, att dyrtidstillägg skall utgå å sjukhjälp, sjukpenning eller livränta enligt 1909 års militärsättningsförordning, 1925 års kungörelse angående höjning av ersättning enligt samma förordning och 1927 års militärsättningsförordning. Dyrtidstillägg å ersättningar enligt 1909 och 1925 års författningar samt, såvitt angår ersättning i anledning av skada eller sjukdom, som drabbat värnpliktig, 1927 års förordning, synas, jämväl i anslutning till vad riksförsäkringsanstalten föreslagit, böra utgå efter en procentsats, dubbelt så hög som den, vilken bestämmes beträffande ersättningar i andra fall, om vilka i förevarande sammanhang är fråga. Vidare finner jag mig böra föreslå, att — såsom redan gäller beträffande värnpliktiga, som efter den 31 augusti 1939 drabbats av olycksfall eller sjukdom — dyrtidstillägg till den skadade eller sjuke skall, om ersättning utgår enligt 1909 eller 1925 års författning eller till värnpliktig enligt 1927 års förordning, utgivas oberoende av om arbetsförmågan är nedsatt med minst tre tiondelar eller icke.

Innan jag närmare redogör för innebörden av ändringsförslagen må nämnas, att vissa jämkningar synas mig böra ske i fråga om procentsatserna för dyrtidstilläggen. Jag vill erinra därom, att beträffande livräntor i allmänhet dyrtidstillägg enligt gällande bestämmelser avpassats så, att livränta jämte dyrtidstillägg skall utgå med samma belopp, som tillkommer ny livräntetagare, vilken erhållit lönekompensation för inträdda prisstegringar. Då de stora arbetstagargrupperna enligt det s. k. ramavtalet i stort sett erhöllo kompensation för halva levnadskostnadsstegringen samt då denna vid tidpunkten för bestämmelsernas tillkomst utgjorde ungefär 30 procent, bestämdes den allmänna procentsatsen för dyrtidstillägg till 15. Beträffande storleken av de stora arbetstagargruppernas kompensation för levnadskostnadsstegringen är situationen nu i princip i stort sett oförändrad; levnadskostnadsstegringen har däremot förändrats och utgör nu, då socialstyrelsens levnadskostnadsindex med 1935 som basår från tidpunkten närmast före världskrigets utbrott stigit från 108 till 153, något över 40 procent. I enlighet med de principer, som lågo till grund för fastställandet av den nu gällande dyrtidstilläggsprocenten, vill jag föreslå, att dyrtidstillägg enligt huvudregeln skall utgå med 20 procent under förslagsvis de två närmaste åren. Beträffande dyrtidstillägg enligt 1909 års militärsättningsförordning samt enligt 1927 års militärsättningsförordning såvitt angår värnpliktiga bör dyrtidstilläggsprocenten i överensstämmelse härmed bestämmas till 40.

Jag återkommer nu till en redogörelse för den närmare innebörden i de förslag till ändrade författningsbestämmelser, som jag ansett mig böra framlägga.

Beträffande fall, som bedömas enligt 1909 års militärsättningsförordning och den därmed sammanhörande 1925 års kungörelse, innebära gällande be-

stämmelser, att dyrtidstillägg utgår med 15 procent å livräntor till efterlevande och till invalider, vilkas invaliditetsgrad uppgår till minst 30 procent. Enligt departementsförslaget skulle dyrtidstillägget komma att utgöra 40 procent å såväl sjukhjälp som livräntor, oavsett graden av nedsättning i arbetsförmågan. — Beträffande fall, som bedömas enligt 1927 års militärsättningsförordning, innebära nu gällande bestämmelser i fråga om *värnpliktiga*, att dyrtidstillägg utgår med 30 procent å sjukpenning eller livränta om ersättningen tillerkänts på grund av olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats efter den 31 augusti 1939. Har ersättningen tillerkänts på grund av olycksfall eller sjukdom före den 1 september 1939, utgör dyrtidstillägget 15 procent och utgår endast å livräntor till efterlevande och till invalider, vilkas invaliditetsgrad uppgår till minst 30 procent. Ändringsförslaget innebär, att ifrågavarande tidigare skadefall komma att helt jämställas med senare inträffade och att i samtliga fall dyrtidstillägg skall utgå med 40 procent. — I fråga om de *fast anställda* gäller, att dyrtidstillägg utgår med 15 procent å livräntor till efterlevande och till invalider, vilkas invaliditetsgrad utgör minst 30 procent, under förutsättning att olycksfallet inträffat eller sjukdomen yppats före ingången av år 1941. Den föreslagna ändringen innebär, att för dessa fall dyrtidstillägg med 20 procent skulle utgå jämväl å sjukpenning, dock endast om arbetsförmågan befunnits nedsatt med minst 30 procent.

Samtliga bestämmelser om dyrtidstillägg å sjukhjälp, sjukpenning och livränta synas med fördel kunna sammanföras i en enda författning. I enlighet härmed har inom socialdepartementet upprättats förslag till *förordning angående dyrtidstillägg åt vissa ersättningstagare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, m. m.* Utöver vad i det föregående anmärkts synes särskild motivering till bestämmelserna i denna författning icke erforderlig.

Liksom tidigare torde böra begäras riksdagens medgivande för Kungl. Maj:t att åt personer, som i anledning av olycksfall eller sjukdom, som inträffat efter 1941 års ingång, äro berättigade till sjukpenning eller livränta enligt någon av förordningarna om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl. eller åt fångar m. fl., för tiden den 1 januari 1944—den 31 december 1945 bevilja sådan dyrtidskompensation, att beloppen av nämnda förmåner uppgå till vad som skulle hava utgått, därest den i förordningarna fastställda maximigränsen för inkomst — 1,764 kronor — höjts med 40 procent.

Till frågan om anslag för nu ifrågavarande dyrtidstillägg under budgetåret 1943/44 samt beträffande nyss omförmälda medgivande anhåller jag få återkomma i annat sammanhang.

Under återopande av vad i det föregående anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

antaga förenämnda förslag till förordning angående dyrtidstillägg åt vissa ersättningstagare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.

Kungl. Maj:ts proposition nr 293.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

N. O. Aurelius.
